

te Safâ târihi / Göçtü hey hey diye hânen-de zavallı Şevki (1307)." Kendine has tav-ryla devrin önemli hânendeleri arasında yer alan Şevki Bey asıl ününe şarkı beste-kârlığıyla ulaşmıştır. İlk mûsiki bilgilerini Ticaret ve Nâfia Nezâreti kâtiplerinden Necmeddin Bey'den aldı ve ardından girdi-ği Muzika-i Hümâyûn'da kendini yetiştir-di, burada özellikle Hacı Ârif Bey'den fay-dalandı. Saray fasıllarının vazgeçilmez hâ-nendelerinden olan Şevki Bey Hacı Ârif Bey, Medenî Aziz Efendi, Mehmet Suphi (Ezgi) ve şair Mehmed Hafîd gibi sanat-kârların bulunduğu meclislerdeki icralara çoğunlukla eşî kanunî Melek Hanım'la bir-likte katılırdı.

Şevki Bey, Türk mûsikisinde klasik eko-lün Hacı Ârif Bey'den sonra en önemli şar-kı bestekârı kabul edilir. Güçlü bestekâr-lık yeteneğinin yanı sıra çabuk beste ya-pabilen ilhamı bol bir sanatkârdır. Şarkı-larının çoğunu daha güfteyi okurken irtî-câlen bestelediği, bazan yarım saatte bir, bazan da günde sekiz on beste yaptığı söylenir. Bestelerini yirmi yaşından sonra yapmış, Hacı Ârif Bey'in açtığı şarkı çığırını geliştirmeye devam ettirmiş, bu ekolün gün-ümüze kadar gelmesinde en önemli rolü oynamıştır. Ruşen Ferit Kam onu şarkıla-rındaki özellikler sebebiyle modern "lied" in önemli ismi Schubert'e benzetir. Ölümü-ne yakın söylediği, "Arza lâıyk değil am-mâ hünerim / Nâcizâne bini buldu eserim" mısralarından anlaşılacağı üzere 1000'in üzerinde eser bestelemiş, ancak nota bil-mediğinden şarkılarının çoğu kaybolmuş-tur. Aşk konusunun pek çok yönüyle iş-lendiği eserlerindeki kompozisyon tekni-ği özellikle geçkiler yönünden son derece gelişmiş olup şarkılarında sade bir üslûpla birlikte lirik, hüznünlü ifadeler görülür. Şar-kı formunun dört mısralı (murabba) çeşidi yanında beş, altı, sekiz mısralı türlerinin de güzel örneklerini vermiştir. 200'den fazla uşşak şarkı bestelediği kaydedilir. Türk mûsikisinde uşşak makamını bu kadar ısı-rarla kullanan bir başka bestekâr bilinme-mektedir. Zeki Ârif Ataergin'e bestelerin-de uşşak makamını neden hiç kullanmadı-ğı sorulduğunda, "Şevki Bey bu makamı o kadar güzel işlemiştir ki artık onun ardın-dan söylenecek bir söz, yapılacak bir eser kalmamıştır; zira Şevki Bey uşşak kapısı-nı kapatmıştır" cevabını vermiştir. Yılmaz Öztuna onun günümüze ulaşan 233 eseri-nin listesini (uşşak makamındaki bir beste ve yürük semâi dışındakilerin hepsi şar-kıdır) yayımlamıştır (Şevki Bey, s. 42-51). Yetiştirdiği talebeler arasında Bimen Şen ve İsmail Fenni Ertuğrul en önemlileridir.

Şevki Bey

"Emel-i meyl-i vefâ sende de var bende de var" mısrayla başlayan bayatı; "Ülfet et-sem yâr ile ağıyâre ne" mısrayla başlayan hümâyûn; "Hicran oku sînem deler" ve, "Nedir bu hâletin ey meh-cemâlim" mısra-larıyla başlayan hüseyinî; "Küşâde tâliim hem bahtım uygun" mısrayla başlayan hüzzam; "Ol gonca-dehen bir gül-i handân olacaktır" mısrayla başlayan muhayyer; "Nedir bu dil-i zârın figânı" mısrayla baş-layan rast; "Gülzâra nazar kıldım vîrâne-misâl olmuş", "Kimseler gelmez senin fer-yâd-ı ateş-bârına" ve, "Zeybeklerle gezer dağlar başında" mısralarıyla başlayan uşşak; "Affeyle suçum ey gül-i ter başıma kakma" ve, "Dil yâresini andıracak yâre bulunmaz" mısralarıyla başlayan uzzâl şar-kıları onun çok sevilen eserlerinden bazı-larıdır.

Aynı zamanda bir ud ve lavta icracısı olan Şevki Bey birçok şarkısının sözlerini Recâizâde Mahmud Ekrem, Muallim Nâ-ci, Mehmed Sâdi Bey, Mehmed Hafîd Efen-di, Reşad Paşa gibi şairlerden seçmiştir. Recâizâde Mahmud Ekrem'in yazıp Rah-mi Bey'in bayatı makamında bestelediği, "Gül hazin sünbül perîşan bağzârın şev-ki yok" mısrayla başlayan şarkının Şevki Bey'in ölümü üzerine bestelendiği söyle-nir. Mehmed Hafîd Bey, onun vefatından sonra 308 şarkısının güftesini *Yâdigâr-ı Şevk yahut Mahsûl-i Tabîat* adıyla neş-retmiştir (İstanbul 1308, 1322). Yılmaz Öz-tuna, Mehmet Suphi Ezgi'nin Şevki Bey'in eserlerini bir külliyyat halinde hazırlamaya başladığını, 120 şarkısının notasını yazma-sına rağmen bu çalışmasını tamamlama-dığını ifade eder (BTMA, II, 356). *Mu-siki Mecmuası*'nın 387-388. sayısı (İstan-bul 1982) "Şevki Bey Uşşak Şarkıları" baş-lığıyla bir özel sayı niteliğinde hazırlanmış-tır.

BİBLİYOGRAFYA :

Suphi Ezgi, *Nazarî-Amelî Türk Musikisi*, İstan-bul 1933, I, 101; İbnülemin, *Hoş Sadâ*, s. 276-278; Bakî Süha Ediboğlu, *Ünlü Türk Bestekârla-*

rı, İstanbul 1962, s. 127-135; Yılmaz Öztuna, *Ha-cı Ârif Bey*, Ankara 1986, s. 57-59; a.mlf., *Şev-ki Bey*, Ankara 1988; a.mlf., *BTMA*, II, 355-359; Sadi Yaver Ataman, *Mehmet Sadi Bey*, Ankara 1988, s. 7, 31-34; Sadun Aksüt, *Türk Mûsikisinin 100 Bestekârı*, İstanbul 1993, s. 205-207; Özalp, *Türk Mûsikisi Tarihi*, I, 611-615; *Tercümân-ı Ha-kikat*, 4 Zilhicce 1307; Ruşen Ferit Kam, "Şevki Bey", *Radio*, sy. 28, Ankara 1944, s. 8; Etem Ün-gör, "Âdil Haybat, Şevki Bey'in Oğlu Değildir", *MM*, sy. 228 (1967), s. 21-27; Hayri Yenigün, "Bir Büyük Bestekâr: Şevki Bey", *Musiki ve Nota*, sy. 6, İstanbul 1970, s. 20-21; Mehmet Güntekin, *DBİst.A*, VII, 164-165.

NURİ ÖZCAN

ŞEVKİ DAYF

(شوقي ضيف)

Ahmed Şevki Abdüsselâm Dayf
(1910-2005)

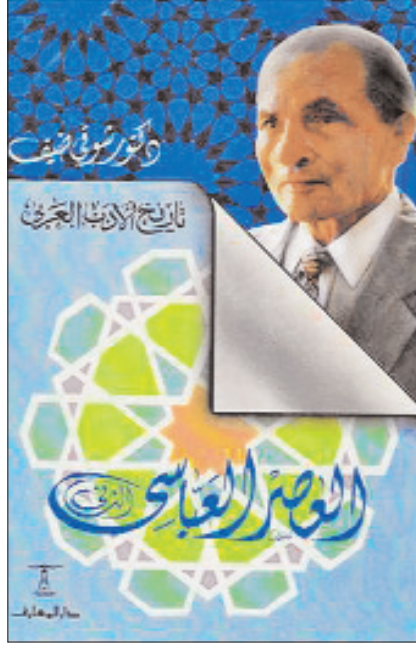
Arap dili ve edebiyatı âlimi.

13 Ocak 1910'da Mısır'ın kuzeyindeki Dimyat şehrine bağlı bir köyde doğdu. Kö-yünde başladığı eğitimini Dimyat'taki ilk okulda tamamladı (1926). Orta öğrenimini Zekâzîk'teki lisede gördükten sonra 1928'de girdiği Dârü'lulûm'un hazırlık okulunu 1930'da bitirdi. Aynı yıl kaydolduğu Fuâd el-Ewel Üniversitesi (Kahire Üniversitesi) Edebi-yat Fakültesi Arap Dili Bölümü'nden 1935 yılında mezun oldu. Burada Tâhâ Hüseyin, Ahmed Emîn, İbrâhim Mustafa, Emîn el-Hûlî, Ahmed el-İskenderî ve Abdülveh-hâb Azzâm gibi önde gelen dil ve edebiyat âlimlerinin derslerine katıldı. Mecmau'l-lugati'l-Arabiyye'de *el-Mu'cemû'l-vasîf* adlı sözlüğün hazırlık heyetinde görev al-dı. 1936 yılında Kahire Üniversitesi Edebi-yat Fakültesi'ne asistan olarak tayin edil-di. Burada Ahmed Emîn'in danışmanlığın-da hazırladığı "en-Nakdû'l-edebî fî Kitâbi'l-Eğânî li-Ebî'l-Ferec el-İsfahânî" adlı teziyle yüksek lisansını (1939) ve Tâhâ Hüseyin'in danışmanlığında hazırladığı "es-Sinâatü'l-fenniyye ve tetavvuruhâ fî şî'ri'l-Arabî" adlı teziyle doktorasını (1942) tamamladı. 1943'te öğretim üyesi, 1948'de doçent, 1956'da profesör oldu. Ayrıca Ürdün Üni-versitesi Edebiyat Fakültesi'nde iki ve Kü-veyt Üniversitesi'nde dört yıl görev yaptı. Kendini tamamen ilmî çalışmalara veren Şevki Dayf, 1968-1971 yıllarında Arap dili bölüm başkanlığına getirildi; 1975'te emek-liye ayrıldı. 1976'da Atıyye es-Savâlihî'nin vefatıyla boşalan Mecmau'l-lugati'l-Arabiyye üyeliğine, 1988'de genel sekreterliğine, 1992'de başkan yardımcılığına ve 1996'da İbrâhim Beyyûmî Medkûr'un ardından başkanlığına tayin edildi. Daha sonra İtti-hâdû'l-mecâmî'l-lugaviyyeti'l-Arabiyye baş-

kanlığı görevini üstlenen Dayf, aynı zamanda Dimaşk Mecmau'l-lugati'l-Arabiyye üyesi ve Ürdün'deki aynı adlı kurumla el-Mecmau'l-ilmîyyü'l-İrâkî'nin şeref üyesiydi. Şevki Dayf, uzun süredir mustarip olduğu akciğer iltihabı hastalığından 10 Mart 2005'te Kahire'de vefat etti.

Yetiştirdiği çok sayıda talebe ve kaleme aldığı birçok eserle dikkat çeken Şevki Dayf, akademik edebiyat incelemeleri ve eleştirisi alanında Arap dünyasının öncüleri sayılan Tâhâ Hüseyin, Abbas Mahmûd el-Akkâd, Muhammed Hüseyin Heykel ve İbrâhim el-Mâzinî gibi isimlerin ardından gelen neslin en önemli edebiyatçılarından biridir. Başarılı çalışmaları dolayısıyla 1948 yılında Kahire Mecmau'l-lugati'l-Arabiyye ödülüne, 1955'te *Şevki şâ'irü'l-âşri'l-hadîş* adlı eseri dolayısıyla devlet teşvik ödülüne, 1979'da edebiyat alanında Mısır devlet takdir ödülüne, 1983'te Uluslararası Kral Faysal Arap edebiyatı ödülüne ve 2003'te Mısır cumhurbaşkanlığı ödülüne layık görülmüştür. Şevki Dayf'ın ilmî çalışmaları daha çok Câhiliye devrinden modern döneme kadar Arap edebiyatı incelemeleri, edebiyat tarihi ve tenkidî alanlarında yoğunlaşır. Çalışmalarında takip ettiği yöntem Tâhâ Hüseyin'in tarih ve edebiyata bakışıyla paralellik gösterir; eserlerinde onun tarihî tekâmülcü bakış yönteminin izleri görülür. Buna göre şiir, nesir ve belâgat tıpkı diğer varlıklar gibi basitten karmaşık olana doğru gelişim basamaklarını aşarak zirveye yükselir ve ardından yavaş yavaş aşağıya doğru iner. Şevki Dayf'ın dikkat çeken bir diğer yönü, bilhassa öğrenciler için Arap nahvinin kolaylaştırılmasına yönelik çabaları ve bu alanda ortaya koyduğu eserlerdir.

Eserleri. I. Telif Eserleri. A) Edebiyat: *el-Fen ve mezâhibühû fi'ş-şî'ri'l-'Arabî* (Kahire 1943, doktora tezinin isim değişikliğiyle yayımlanmış şeklidir); *el-Fen ve mezâhibühû fi'n-nesri'l-'Arabî* (Kahire 1946); *et-Te'avvur ve't-tecdîd fi'ş-şî'ri'l-Ümevî* (Kahire 1952); *eş-Şî'rü'l-ğınâ'î fi'l-Medîne* (Kahire 1952); *eş-Şî'rü'l-ğınâ'î fi Mekke* (Kahire 1952, önceki eserle birlikte *eş-Şî'rü'l-ğınâ'î fi'l-Medîne ve Mekke li-âşri Benî Ümeyye* adıyla yeniden yayımlanmıştır); *Şevki şâ'irü'l-âşri'l-hadîş* (Kahire 1953; Ahmed Şevki hakkında bir incelemedir); *Dirâsât fi'ş-şî'ri'l-'Arabiyyi'l-mu'âşır* (Kahire 1953); *İbn Zeydûn* (Kahire 1953); *el-Makâme* (Kahire 1954); *er-Risâ'* (Kahire, ts., 1955); *er-Rihlât* (Kahire 1956); *et-Tercemetü's-şahşîyye* (Kahire 1956); *el-Edebü'l-'Arabiyyü'l-mu'âşır fi Mısır* (Kahire 1957); *el-*

Şevki Dayf'ın *Târîhu'l-'Edebi'l-'Arabî* adlı eserinin kapağı

Fükâhe fi Mısır (Kahire 1958); *Târîhu'l-'Edebi'l-'Arabî* (müellifin en kapsamlı çalışması olup şu eserlerden meydana gelmektedir: 1. *el-'Asrû'l-Câhili* [Kahire 1960]; 2. *el-'Asrû'l-İslâmî* [Kahire 1963]; 3. *el-'Asrû'l-'Abbâsiyyü'l-evvel* [Kahire 1966]; 4. *el-'Asrû'l-'Abbâsiyyü's-sânî* [Kahire 1973]; 5. *'Asrû'd-düvel ve'l-imârât: el-Cezîretü'l-'Arabiyye el-'İrâk, el-'İrân* [Kahire 1980]; 6. *'Asrû'd-düvel ve'l-imârât: Mısır, eş-Şâm* [Kahire 1984; daha sonraki baskılarında Mısır ve Şam kısımları birbirinden ayrılmıştır]; 7. *'Asrû'd-düvel ve'l-imârât: el-Endelüs* [Kahire 1989]; 8. *'Asrû'd-düvel ve'l-imârât: Libiyâ, Tûnis, Şıkkiliyye* [Kahire 1992]; 9. *'Asrû'd-düvel ve'l-imârât: el-Cezâ'ir, el-Mağribü'l-akşâ, Mûritâniyâ, es-Sûdân* [Kahire 1995]); *Ma'a'l-Akkâd* (Kahire 1964); *el-Bârûdî: Râ'idü's-şî'ri'l-hadîş* (Kahire 1964); *el-Bu'tûle fi'ş-şî'ri'l-'Arabî* (Kahire 1969); *el-Bahşü'l-'Edebi, tabî'atühû, menâhicühû, uşlûhû, meşâdirühû* (Kahire 1972); *eş-Şî'ru ve tavâbi'uhû's-sâbiyye 'alâ merri'l-'uşûr* (Kahire 1977); *Mine'l-meşriq ve'l-mağrib buhûş fi'l-'Edeb* (Kahire 1998); *Fi'ş-Şî'ri ve'l-fükâhe fi Mısır* (Kahire 1999); *el-Hubbü'l-'uzrî 'inde'l-'Arab* (Kahire 1999); *Acâ'ib ve esâtîr* (Kahire 2004).

B) Edebî Tenkit, Belâgat ve Dil Bilgisi: *en-Nakd* (Kahire 1954); *Fi'n-Nakd'l-'Edebi* (Kahire 1962); *el-Belâga: Te'avvur ve*

târîh (Kahire 1965); *el-Medârisü'n-naḥviyye* (Kahire 1968); *Fuṣûl fi'ş-şî'ri ve nakdih* (Kahire 1971); *Tecdidü'n-naḥv* (Kahire 1982); *Teysîrü'n-naḥvi'ta-tâlimî kadîmen ve ḥadîsen ma'a nehci tecdîdih* (Kahire 1986); *Fi't-Türâs ve'ş-şî'r ve'l-luğa* (Kahire 1987); *Teysîrât luğaviyye* (Kahire 1990); *Tahrîfâtü'l-'âmmiyye li'l-fuṣḥâ fi'l-kavâ'id ve'l-binyât ve'l-ḥurûf ve'l-harekât* (Kahire 1994); *Fi'l-Edebi ve'n-nakd* (Kahire 1999).

C) Tefsir ve Diğer İslâmî Konular: *Sûretü'r-Rahmân ve süver kışâr: 'Arz ve dirâse* (Kahire 1971); *el-Vecîz fi tefsîri'l-Kur'ânî'l-Kerîm* (Kahire 1993); *'Âlemiyyetü'l-İslâm* (Kahire 1996; trc. Abdelwahab el-Affendi, *The Universality of Islam*, Rabat 1998); *el-Haḍâretü'l-İslâmiyye mine'l-Kur'ân ve's-sünne* (Kahire 1997); *Muḥammed ḥâtemü'l-mürselîn* (Kahire 2000); *Mu'cizâtü'l-Kur'ân* (Kahire 2001); *el-Ḳasem fi'l-Kur'ân* (Kahire 2001). Ayrıca *Ma'î* (I-II, Kahire 1981-1988; hâtırat kitabı) ve *Mecma'u'l-luğati'l-'Arabiyye fi ḥamsine 'âmen* (Kahire 1984) adlı eserleri bulunmaktadır.

II. Neşirleri: İbn Madâ, *Kitâbü'r-Red 'ale'n-nuḥât* (Kahire 1947); Şâhib b. Abbâd, *Resâ'ilü's-Şâhib b. 'Abbâd* (Kahire 1947, Abdülvehhâb Azzâm ile birlikte); İmâdüddin el-İsfahânî, *Ḥarîdetü'l-kaşr ve cerîdetü'l-âşr: Kısmü şu'arâ'i Mısır* (Kahire 1951, Ahmed Emîn ve İhsan Abbas ile birlikte); İbn Hazm, *Nakṭü'l-'arûş fi tevâriḥi'l-ḥulefâ'* (Mecelletü Külliyyeti'l-âdâb içinde, XIII/2, Kahire 1951); İbn Saïd el-Mağribî, *el-Muğrib fi ḥule'l-Mağrib* (Endülüs'le ilgili bölüm: I-II, Kahire 1953-1955; eserin Mısır'la ilgili bölümünün I. cildi: Kahire 1954, Zeki Muhammed Hasan – Seyyide İsmâil Kâşif ile birlikte); Corcî Zeydân, *Târîhu âdâbi'l-luğati'l-'Arabiyye* (I-IV, Kahire 1957); İbn Abdülber en-Nemerî, *ed-Dürer fi'ḥtişâri'l-meğâzî ve's-siyye* (Kahire 1966); İbn Mücâhid, *es-Seb'a fi'l-ḳirâ'ât* (Kahire 1972; Şevki Dayf'ın yayımlanmış 100'ü aşkın makalesinin bir listesi için bk. Sâmî Süleyman Ahmed, LXVII [2005], s. 384-389).

Ahmed Yûsuf Ali'nin *Ḳirâ'e evveliyye fi kitâbâtî Şevki Dayf* (Kahire 1989), bazı akademisyenlerin çalışmalarından oluşan, Tâhâ Vâdî'nin yayıma hazırladığı *Şevki Dayf sîre ve taḥiyye: Dirâsât fi'l-'Edeb ve'n-nakd ve'l-luğa ve'l-türâs* (Kahire 1992), Semîre Sâdik Şa'lân'ın *Şevki Dayf fi 'uyûni şafvetin mine'l-a'lâm* (Kahire 2003), Mustafa Abdüşşâfi Mustafâ'nın *Şevki Dayf ve târihu'l-'Edebi'l-'Ara-*

bî (İskenderiye 2006) ve Mahmûd Fevzî el-Münâvî'nin *Şevkî Dayf: Lemehât ve kelimât* (Kahire 2007) adlı eserleri Şevkî Dayf hakkında yapılan önemli çalışmalarıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

M. Mehdi Allâm, *el-Mecma'iyûn fi hamsîne 'âmen*, Kahire 1406/1986, s. 127-128; Tâhâ Vâdî, "Şevkî Dayf sîretü 'âlim ve mesîretü insân", *Mecelletü Külliyyeti'l-Âdâb-Câmi'atü'l-Kâhire*, L/2, Kahire 1990, s. 1-24; Sâmi Süleyman Ahmed, "Kitâbâtü Şevkî Dayf: Bibliyogrâfya ve mülâhazât", *Fusûl*, LXVII, Kahire 2005, s. 381-390; M. Mahmûd ed-Dürûbî, "Şevkî Dayf mü'errihan li'n-neşri'l-'Arabîyyi'l-kadîm", *el-Ahmediyye*, XXI, Dübey 2005, s. 299-360; Câbir Uşfûr, "Şevkî Dayf: el-Ma'nâ ve'l-kıyme", *el-Ehrâm*, Kahire 21/3/2005; Âdil Süleyman Cemâl, "Şevkî Dayf hâtîmetü'l-muhakkikîne'r-ruvvâd", *MMMA* (Kahire), L/1-2 (2006), s. 173-197; A. N. Staif, "Dayf, Shawqî", *Encyclopedia of Arabic Literature* (ed. J. S. Meisami – P. Starkey), London 1998, I, 184; Abdullah el-Cebbûrî, "Şevkî Dayf", *Meusû'atü Beyti'l-hikme li-a'lâmi'l-'Arab*, Bağdad 1420/2000, I, 241-242; Mahmûd Fâhûrî, "Dayf, Şevkî", *el-Meusû'atü'l-'Arabîyye*, Dimaşk 2005, XII, 417-418.

SEDAT ŞENSOY

ŞEVKÎ EFENDİ

(ö. 1957)

Bahâîliğin kurucusu
Bahâullah'ın oğlu ve halefi
Abdûlbahâ Abbas Efendî'nin,
ölümünden önce
Bahâîler'in ruhanî lideri olarak
tayin ettiği büyük torunu
(bk. BAHÂİLİK).

ŞEVKÎ EFENDİ, Mehmed

(bk. MEHMED ŞEVKÎ EFENDİ).

ŞEVKUTARAB

(شوق و طرب)

Türk müzikisinde
bir birleşik makam.

Nazarî-Amelî Türk Musikisi adlı eserinde Mehmet Suphi Ezgi, Abdûlbâkî Nâsır Dede'nin *Edvâr'ında* (*Tedkik u Tahkik*) şevkutarab makamının III. Selim tarafından terkip edildiği ifadesinin bulunduğunu söylemesine rağmen *Tedkik u Tahkik*'te böyle bir kayda rastlanmamaktadır. Şevkutarab makamı, acem-aşiran perdesinde karar eden makamlar sınıfına dahil olup inici-çıkıcı seyir özelliğine sahiptir. Makam, yerindeki sabâ makamı dizisine yine yerindeki acem-aşiran makamı dizisine eklenmesiyle meydana gelmiştir. Fakat

özellikle küçük formdaki eserlerin, acem-aşiran dizisinin tamamıyla değil acem-aşiran perdesindeki çârgâh beşlisiyle karar ettiği görülür.

Şevkutarab makamının giriş seyrinde sabâ makamı çok önemli bir yer tutar. Bu sebeple makamın birinci mertebe güçlüsü sabâ makamının da güçlüsü olan do (çârgâh) perdesidir ve bu perdede zirgüleli hicaz çeşniyle makamın yarım kararı yapılır. İkinci mertebe güçlü ise sabâ makamının durak perdesi olan la (dügâh) perdesidir ki bu perdede sabâ dördlüsü ile asma karar yapılır. Burada Arel-Ezgi nazârî sisteminde bulunmayan bir özellikten söz etmek gerekir. Şevkutarab makamında da sabâ makamında olduğu gibi zaman zaman hicaz ve şehnaz perdeleri 1-2 koma kadar dik basılır. Özellikle şehnaz perdesi bazan, çârgâhtaki zirgüleli hicaz dizisinin uzzâl makamının bir kısmı ile yer değiştirmesiyle veya dik-hisar perdesinde bir segâh beşlisinin seyre katılmasıyla bu özellik kendini belli eder.

Bu makamın giriş seyrinde çok önemli bir yer tutan hâkim makam sabâ makamıdır. Bu sebeple sabâ makamının bütün özellikleri şevkutarab makamında da geçerlidir. Sabâ makamında olduğu gibi gerdâniye, acem ve dik-hisar perdelerinde asma karar imkânı varsa da bu perdelere fazla ısrar etmek doğru değildir, zira makam şevkefzâyâ benzeyebilir. Bu makamdaki bazı eserlerde çârgâhtaki zirgüleli hicaz dizisinin uzzâl dönmesi sonucu tiz taraftaki yani gerdâniyedeki uşşak dördlüsü sebebiyle dik-şehnaz sünbüle perdeleri kullanılır.

Şevkutarab makamında sabâ makamının önemli yeri olduğundan bazı şevkutarab eserlerde sabâdan sonra acem-aşiran

dizisinin tamamı kullanılmayıp acem-aşiran perdesindeki çârgâh beşlisiyle karar edilmiştir. Acem-aşiran dizisinin tamamının seyre katılması halinde asma kararları da kullanılabilir. Bunlar çârgâhta çârgâhlı, dügâhta kürdîli, rastta bûselikli asma kararlardır. Fakat çok defa bu dizinin tamamı kullanılmamıştır.

Başlangıç seyrinde hâkim olan sabâ makamı dizisinin üçüncü perdesi olan çârgâh perdesi üzerinde bir hicaz beşlisi yer alır. Bundan faydalanarak kürdî perdesine nikriz çeşniyle düşülmesi şevkutarab makamında pek uygulanmaz. Bu daha çok şevkefzânın bir özelliğidir. Yerindeki sabâ makamı tamamlandıktan sonra acem-aşiran dizisine geçilir. Bununla beraber kürdî perdesi bazan çârgâhtaki hicazın yedeni olarak kullanılabilir. Zira bazan çârgâhtaki zirgüleli hicaz çeşnili asma karar veya yarım karar hicaz çeşniyle yer değiştirmiştir. Hicaz, uzzâl ve hümâyûn makamlarının yedenleri tam sesli yani "T" aralıklıdır. Çârgâh perdesindeki çeşni hicazlı olursa onun bir tanini altında bulunan kürdî perdesi de yedeni olur. Şevkutarab makamı hâkim makam olan sabâ makamının donanımı ile donanır. Bunlar si için koma bemol ve re için bakiye bemoldür. Gerekli değişiklikler ve acem-aşirana geçildiğinde icap eden işaretler eser içinde gösterilir.

Makam iki ayrı diziden oluşmuştur. Doğayısıyla makamı meydana getiren sesler de bu dizilerin sesleridir. Bunlar 1. Sabâ dizisi (pestten tize): Dügâh, segâh, çârgâh, hicaz, dik-hisar, acem, gerdâniye, şehnaz veya dik-şehnaz, tiz segâh, tiz çârgâh; 2. Acem-aşiran dizisi (pestten tize): Acem-aşiran, rast, dügâh, kürdî, çârgâh, nevâ, hüseyinî ve acem perdeleridir. Makamın yedeni ise portenin birinci çizgisindeki mi (hüseyinî-aşiran) perdesidir. Şevkutarab makamı yapısı gereği tiz taraftan zaten geniş bir yapıya sahiptir. Ancak pest taraftan yegâh perdesine bûselik beşlisiyle düşmek hemen hemen âdettir.

Şevkutarab makamının seyrine girişte hâkim olan sabâ ile başlanır. Bu makamı meydana getiren çeşnilerde bütün özellikler belirtilip gezinilir ve birinci mertebe güçlü olan çârgâh perdesinde aynen sabâda olduğu gibi zirgüleli hicaz çeşnili yarım karar yapılır. Yine karışık gezinilerek dügâh perdesine kadar inilir ve bu perdede ikinci mertebe güçlü olarak sabâ çeşnili asma karar yapılarak sabâ makamı bitirilir. Bundan sonra acem-aşiran dizisine geçilir. Bu